

ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА КОМПЬЮТЕР ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ

А.Собиров

Жиззах давлат педагогика университети

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7337702>

ARTICLE INFO

Received: 08th November 2022

Accepted: 15th November 2022

Online: 19th November 2022

KEY WORDS

Таълим, компьютер, электрон версиялари, электрон дарсликлар, электрон плакат, ходиса, психологик тест, ходиса ва хусусият, психологик тест дастурлари, виртуал стендлар.

Республикамизда ҳам ушбу соҳага, яъни жамиятни ахборотлаштириш бўйича эътиборга молик ишлар амалга оширилмоқда. Республикамизнинг барча тармоқларини ахборотлаштириш ва уни такомиллаштириш бўйича қатор қарорлар, қонунлар, фармойишлар, йўриқномалар ҳамда бошқа меъёрий ҳужжатлар қабул қилинмоқда ва улар амалиётга жорий қилинмоқда. Жумладан, «Ахборотлаштириш», «электрон ҳисоблаш машиналари учун дастурлар ва маълумотлар базаларини ҳуқуқий муҳофаза қилиш», «Алоқа», «Интернет», «Масофавий таълим», «Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот - коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида» гилар бўйича телекоммуникация тармоқларини

ABSTRACT

Мазкур мақолада психология фанларини ўқитишда компьютер технологияларидан фойдаланишнинг ахамияти, психология фанларини ўқитиш жараёнини компьютерлаштириш зарурати ўқувчиларни жамиятнинг ҳар томонлама етук фуқаролари қилиб тарбиялаш каби масалалар ёритилган.

ривожлантиришнинг меъёрий ҳуқуқий асослари яратилди.

Бугунги кунда мустақил тараққиёт йўлидан бораётган мамлакатимизнинг узлуксиз таълим тизимини ислоҳ қилиш ва такомиллаштириш, янги сифат босқичига кўтариш, унга илғор педагогик ва ахборот технологияларини жорий қилиш ҳамда таълим самарадорлигини ошириш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. «Таълим тўғрисида» ги Қонун ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» нинг қабул қилиниши билан узлуксиз таълим тизими орқали замонавий кадрлар тайёрлашнинг асоси яратилди. Эркин ва мустақил фикрловчи, дунёқараши кенг, ижодкор, миллий мавқурамизга садоқатли бўлган интеллектуал салоҳиятли баркамол шахсни шакллантириш фан-техника ва

технологияларнинг энг сўнги ютуқларидан таълим-тарбия соҳасида кенг фойдаланишни тақозо этади ва бу билан жаҳон андозалари талабларига тўлиқ жавоб берадиган рақобатбардош кадрлар тайёрлашга эришилади. Бунда «XXI аср – интеллектуал аср»нинг, яъни ахборотлашган жамиятнинг фаол иштирокчиларини тарбиялаш энг муҳим долзарб муаммолардан бири бўлиб, унда ақлий меҳнатнинг ривожланишини таъминловчи интеллект ва билимлар рўёбга чиқарилади ҳамда истеъмолда улардан фойдаланилади. Ушбу муаммо ечимини ҳал этишда жамиятни ривожлантиришнинг ҳаракатлантирувчи кучи бўлиш, ахборотларни ишлаб чиқиш ва ундан режалаштирилган мақсадларда самарали фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади. Замонавий билимларга эга бўлган талаба ёшларга компьютерлаштиришнинг турли муаммоларини ургатишимиз натижалари шуни кўрсатмоқдаки, мустақиллик туфайли қўлга киритилган ўзликни англаш, миллий кадриятларга содиқ ва энг асосийси миллий ғурурга эга бўлган илмий дунёқараши кенг, интеллектуал салоҳиятли укувчи ёшларни тайёрлаш замонавий таълим тизими олдидаги долзарб муаммолардан бири экан.

Жамиятда инсон фаолиятининг барча соҳалари компьютерлаштирилаётган ҳозирги шароитда ёшларни компьютер билан эркин мулоқот қилишга ўргатиш ҳам муҳим ҳисобланади. Навбатдаги асосий вазифа ахборот технологиялари ва компьютерлаштириш бўйича эришилган натижаларни умумлаштириш йўли билан яхлит

психологик-услубий назарияни асослашдан иборат. Таълим жараёнини компьютерлаштириш муаммосини ўрганишда республикамиз олимларидан А.А.Абдуқодиров, М.Арипов, Б.Бегалов, Т.Ф.Бекмуратов, М.Зиёхўжаев, Ҳ.З.Икромов, Ш.Назирова, Ҳ.Ниғматов, У.Юлдашев, В.Қобулов, А.Ҳайитов каби қатор тадқиқотчилар ўз изланишларида таълимни компьютерлаштиришнинг турли муаммоларини ўрганганлар. Айниқса, психология фанларини ўқитишда талабаларидан саводхонлик асосларига ва ҳисоблаш тафаккурини ривожлантиришга оид барча фанлар бўйича билим, кўникма ва малакага эга бўлишликни талаб этади. Бу ўз навбатида замонавий таълим тизими олдида маънавияти юксак, интеллектуал салоҳияти юқори, илмий дунёқараши кенг рақобатбардош бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларини тайёрлаш лозимлигини кўрсатади.

Ҳозирги вақтда бўлажак ўқитувчиларни тайёрлашнинг мазмун-моҳиятини такомиллаштириш бўйича бир қатор илмий тадқиқот ишлари амалга оширилмоқда ва уларга мос илмий-методик натижалар қўлга киритилмоқда. Аммо, ҳозиргача, бўлажак ўқитувчиларнинг илмий дунёқарашини ахборот-коммуникацион технологиялари негизда шакллантиришни технологиялаштиришнинг илмий-педагогик асослари яратилмаган. Ушбу ҳолат олий ўқув юртларида бўлажак ўқитувчиларнинг илмий дунёқарашини шакллантиришни педагогик ва ахборот – коммуникацион технологиялари

нуқтаи назаридан асослаш зарурлигини таъкидлайди.

Бу муаммоларни бартараф етишда ахборот технологияларидан таълим тизимида, айниқса психология фанини ўқитишда фойдаланиш - дарсликларнинг электрон версиялари, электрон дарсликлар, электрон плакатлар, ходиса ва хусусиятлари, психологик тест дастурлари ва лабораторияларнинг виртуал стендларини яратиш, психологик масалалар ечиш ва хоказо босқичлардан иборат бўлиб, ёшларнинг психология фанига бўлган қизикқишларини оширишда, фанни янада чуқурроқ англаб етишларида, масофавий ва мустақил таълим олишларида муҳим аҳамиятга эгадир. Булар орасида таълим тизимининг асосий муаммоларидан бири психология фани семинар машғулотларининг компьютер технологиялари асосда ўтиш шу куннинг долзарб муаммоларидан биридир.

Ўқув жараёнида педагогик ва ахборот технологияларни муваффақиятли қўллаш учун психология ўқитувчилари махсус методик билим ва кўникмаларни эгаллашлари, педагогик амалиётда зарур бўладиган методик тайёргарликка эга бўлишлари лозим. Таълим жараёнини компьютерлаштириш зарурати ўқувчиларни жамиятнинг ҳар томонлама етук фуқаролари қилиб тарбиялаш вазифасидан келиб чиқади. Жамиятда инсон фаолиятининг барча соҳалари компьютерлаштирилаётган ҳозирги шароитда ёш авлодни компьютер билан эркин мулоқот қилишга ўргатиш ҳам муҳим ҳисобланади. Ёшларнинг компьютердан

кенг фойдалана олиши жамиятда фан-техника тараққиётининг жадаллашиши ва шу асосда ижтимоий-иқтисодий ривожланишга эришиш учун хизмат қилади. Психология фанидан семинар машғулотларининг самарадорлигини ошириш муаммоси мураккаб ва кўп қирралидир. Уни ҳал этиш лаборатория машғулотларини ўтказишнинг турларига хос бир қатор хусусиятларни ҳисобга олишни тақозо этади. Шулардан энг муҳими назарий билимларни амалда текшириб кўриш орқали, талабаларни ижодкорлик қобилиятларини ошириш ҳисобланади, ҳар қандай билим маълум вақт ўтгандан кейин хотирадан ўчиб кетиши табиий ҳолдир. Назарий билимларни мустаҳкамлаш мақсадида ўқув жараёнида семинар машғулотларини компьютер технологиялари асосидан фойдаланиб талабаларнинг ижодкорлик қобилиятини ва билим фаолиятини ошириш муаммосини ҳал этиш мумкин. Бунинг учун талаба психология фанидан семинар машғулотларини ўтказиш шакллари, усуллари ва воситаларини тўғри танлай билиши лозим. Компьютернинг таълим жараёнида аҳамияти катта. Ушбу компьютер таълим тизимини бошқаришдан тортиб алоҳида ўқув фаолиятини ташкил этиш, бошқариш, назорат қилишгача, ўқув предметларини ўрганишни ташкил қилишдан тортиб талабаларнинг индивидуал машғулотларини ташкил этишгача бўлган муаммоларни қамраб олади. Компьютер маълумотларни сақловчи, уларни қайта ишловчи, турли шакл ва усулларда талабаларга маълумотларни берувчи қулай восита сифатида тан олиниш лозим чунки

компьютерда кўрсатилган слайд ёки тақдимот кўринишлари талабанинг кўргазмали образли хотира жараёни ва ижодий хаёлини шаклланишига асос бўлади. Таълим жараёнида компьютерларнинг татбиқ қилинишини инсоният тарихида китобнинг ўрни катта бўлганидай, психология фани тушунчаларини, маълумотларни компьютерда сақлаш ва ундан мақсадли равишда фойдаланилса, лаборатория дарс жараёни талабалар дунёқараши, илмий салоҳияти ва билими ошади. Компьютернинг таълим беришдаги вазифаси дарс жараёни билан чегараланмайди. Талабалар у билан мустақил ишлаб, ҳатто уйда ҳам шуғулланиб билим олишлари мумкин. Компьютер тармоқларидан фойдаланиш, масофадан ўқитиш, иқтидорли, ўта қизиқувчан талабалар учун мустақил таълим олиш воситаси. Компьютердан психология фани семинар дарсларини бажариш муҳим ўрин эгаллайди. Бунда янги ахборот технологияларидан фойдаланиб ўқитиш яхши натижалар беради. Таълим жараёнида компьютерли семинар машғулотларини ўқитишнинг афзалликлари:

- Талабаларда маълум билим кўникма ва малакаларни шакллантиришда вақтлари тежаллади;
- талабаларда талаб қилинган вазифалар сони ортади;
- талабаларнинг ишлаш сифати жадаллашади;
- талаба компьютерни фаол бошқариши натижасида таълим субъектига айланади;
- талабалар семинар дарсларида кузатиши, мушоҳада қилиши қийин

бўлган жараёнларни намойиш қилиш ва хотирисида муккамал сақлаш имкониятига эга бўлади;

- таълимни компьютерлаштиришнинг психологик, педагогик, услубий асосларини ўрганади,

- компьютер билан мулоқот дидактик ўйин характерини олади ва бу билан талабаларда ўқув фаолиятига мотив кучаяди ва ҳоказо. Шу сабабли психология фанларида семинар машғулотларини компьютерлаштириш муаммоларини ҳал қилиш бўйича барча иқтисодий ривожланган мамлакатларда, улар билан бир қаторда республикамизда ҳам турли йўналишдаги илмийизланишлар олиб борилмоқда. Шулардан келиб чиқиб айтиш мумкинки, шу мақсадда психология фанидан лаборатория ишларидан фойдаланиб ташкил қилинган дарсларда талабалар фаоллиги кузатилди. Талабалар бир дарсда 4-5 та семинар топшириқларини бажаришга улгурадлар ва уларнинг ўқитувчи саволларига жавоблари ҳам асосли бўлади. Талабаларнинг баҳоланиш даражаси ошади. Тест дастурларидан фойдаланилганда эса гуруҳ талабаларининг билимини тўлиқ ва ҳаққоний баҳолашга эришилди.

Семинар машғулотларида компьютер оркали амалий ишларига оид машғулотларни ўтказиш учун сарфланадиган материалларни тежашга олиб келса, иккинчи томондан, психологик жараёнларни хотирада сақлаб қолиш, олиб борилаётган семинар дарсларини тўғридан-тўғри кўриш, кузатиб бориш, мулоҳаза

юритиш, ўзаро фикр алмашилишдек
фойдали имкониятлари яратилади.

References:

1. Толипов Ў. Қ., Усмонбоева М. “Педагогик технологияларнинг тадбиқий асослари”. Т., Фан. 2006. 261б.
2. Ишмухамедов Р., Абдуқодиров А, Пардаев А. “Таълимда инновацион технологиялар”.Т.,2008 й.
- 3.Т.Ғаффорова “Бошланғич таълимда замонавий педагогик технологиялар”.- Тошкент.2011й-46-84б
- 4.Munarova, R. (2022). ПРОБЛЕМЫ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(5).
извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5097>
- 5.Мунарова Раъно Усаровна, Камолова Ширин Усаровна, Шакарбоева Шахноза Абдулакимовна, Каршибоева Дилфуза Бурлиевна, & Алимкулов Сирожиддин Олимжон ўғли (2016). Великие мыслители Средней Азии о воспитании гармоничного и всесторонне развитого поколения. Проблемы педагогики, (2 (13)), 17-19.